

Nõukogude tugevad rünnakud löödi mitmes idarinde lõigus puruks

Ka Ostrovist kagu pool ja Narva rindel löödi bolsheviike rünnakud puruks. Nikolaievi linn loovutati käskkohaselt

Führeri peakorterist, 29. märtsil. Sõjajärgude ülemjuhatus teatab: Ukraina Bugi alamjooksul nurjusid nõukogude uued tugevamad rünnakud ja lõeti ülemisele kaitsele. Kahurvägi hävitas mitu kahuritega ja jalgväga laaditud parve, võeti arvukalt vange ja saadi sõjasaaki.

Bugi idakaldal asetsev Nikolaievi linn loovutati pärast nädalalast kestnud kõhike sõjallaste seadmete purustamist käskkohaselt. Eelmiste päevade võitlustes oli seal eriti silmapaistev kapten Stauda, pataljoni komandör ühes grenaderirügemendis.

Bugi ja Krudi vahel löid saksa ja rumeenia väed nõukogude tugevad rünnakud osalt vasturünnakutega tagasi.

Lõuna pool Proskurovit, põhja pool Czernovilt ja Dnjestril ülemjooksul seisavad mehed väed koos ungarl üheksatega eriselt vahelduvaid rünnakuid ja tõrjevõitlustes. Tarnopolis meeskond löi tugevad, tankide ja madallendurite toetatud vasturünnakud rünnakud tagasi. Ka Brodõl juures tõrjuti udubelliste tõhusal toetusel kõik nõukogude rünnakud. Üks meie soomusüksus purustas täpsal vasturünnakul tugeva vaenlase võitlusgrupi.

Tugevaid tõrjevõitlusi ruumis lõuna pool Proskurovit oli eriti silmapaistev eriliselt vahvase ja vastupidavuse poolest Württemberg-Südeesliaks 101. kütilivis kindralleitnant Vogel juhtimisel.

Nõukogud ründasid ka üle taas asjatult Kovelit linn. Linnast põhja pool mürasid mehed väed vaenlase tugeva vastupanu ja tungisid edasi lita ja kagusse. Seejuures esines eriti tabulit 670. juugustepataljon kapten Borgerti juhtimisel.

Dnjepri ja Tšaussoi vahel ning kagu pool Vitsebski teostasid bolshevikud värskeid lahingusse toodud jõududega, arvu-

kaist tankidest ja lahinglennukeist toetuna, tugevaid rünnakuid. Meie vahvad grenaderid ja soomusgrenaderid ajasid eeskujulikus koostöös kahurväga, rünnak-kahuritega ja võitluskannikega kõik vaenlase lähimurdekatsed nurja ja tekitasid nõukogudele taas kõrged inim- ja materjalikadused.

Ka kagu pool Ostrovit ja Narva rindel löid saksa väed ja läti SS-vabatahtlike üksused raskete võitlustes vaenlase ägedad rünnakud puruks.

Sõjalaevastiku vahelduvad talistadid Soome lahe kohal alla 3 nõukogude pommlennukit.

Itaalias mõõdas päev ilma eriliste sündmusteta.

Üks saksa tugev võitluskannike üksus ründas 28. märtsil õhtutundidel taas vaenlase saaretoetuspunkti Lisat. Sadama piirkonnas ja kaitseasendites tekkis rasked purustusi.

Sõjalaevastiku võitluskannikud tõrjusid Genova lahes briti kiripaatide rünnaku ja vigastasid õhke paati nii raskelt, et tuleb arvestada ta hävitamist.

Saksa ja Itaalia jahilennukid löid Põhja-Itaalia kohal alla 12 põhja-ameerika lennukit.

Möödunud ööl uputati Hollandi vetes ja Lääne-Prantsusmaa ranniku ees saksa juugustjõudude eduka tõrjevõitluse kestel 2 briti kiripaati ja vigastati kolmandat nii raskelt, et ta uppuine on tõenäoline.

Okupeeritud Läänealade kohal hävitas õhujõudude õhutorje üle 7 vaenlase lennukit.

Belgia-Põhja-Prantsusmaa õhukomando õhutorjekatsed on elanud üle 100 lennukit hävitamisega eriti väljapaistvad.

Vesuvu laavajõgi on 7 meetri paksune

Barcelona st, 27. 3. (DNB). Nagu Lõuna-Itaaliast teatakse, on Vesuvu tugevate reede õhtust alates aeglasemaks muutunud, kuid ikka veel leiab aset uusi tulepurkeid. Hõõguv laavajõgi liigub praegu kiirusega 10 kilomeetrit tunnis, olles 7 meetri kõrgune ja valgudes kümnea eri haru. Kardetav tahasaadu on praegu veidi vähenenud, sest vastu on aga suhtenpilded, mis hõljuvad kogu Vesuvu piirkonna kohal, ulatudes kuni 3000 meetri kõrguseni, veelgi thenenud. Vesuvu tipp on kaetud paksu lumekorraga.

Nõukogude õhuväed Itaalias

Stockholmist, 27. 3. (DNB). Nagu „Baltimor Sun“ korrespondent Washingtonis arvab usutavast allikast kuulnud olevat, on diplomaatlikkude suhete alustamise lepingus Nõukogude Liidu ja Badoglio-valitsuse vahel ka klausel, mis võimaldab nõukogude lennukitel, milliseid tahetakse rakendada Serbia bandiitide toetamiseks, kasutada Itaalia lennuvälju.

Major Rudel seni hävitanud üle 1800 panuses 202 nõukogude tanki

Bolshevikud jätkavad kaotuste suurust arvestamata rasked rünnakuid

Führeri peakorterist, 28. märtsil. Sõjajärgude ülemjuhatus teatab:

Nikolaievi juures tõrjuti nõukogude rünnakud viibastes lähivõitlustes. Nikolaievist loode pool ajasid kütid ja mäestikukütid nurja bolshevikude kate avarada õht sillapead üle Bugi. Balta linna ruumis jätkuvad rasked võitlused. Dnjestril ja Krudi vahel löid tugevad saksa lahinglennukite üksused võitlustes sekke. Nad hävitasid arvukalt vaenlase tanke ja suure hulga motoriseeritud ja veosõidukeid. Seejuures hävitas major Rudel järele 9 vaenlase tanki. Sellega on ta enam kui 1800 panuses üksinda hävitanud 202 vaenlase tanki.

Lõuna pool Proskurovit, loode pool Czernovilt, Tarnopolis juures ja Brodõl ruumis jätkub tõrjelahing alanematu ägedusega. Meie väed osutavad nõukogude rünnakud jõududele visa vastupanu.

Koveli garnison tõrjus uuesti vaenlase rünnakud. Põhja pool Kovelit võitsid meie diviisid rünnakul uut pinda, purustades vaenlase vasturünnakud.

Võitlustes Koveli ruumis paistis erilise vaprusena silma leitnant Klapperstück, rünnakul ühes rünnakukahuritebrigaadis. Dnjepri ja Tšaussoi vahel saavutasid meie väed uue tõrjevõidu arvukate tankide ja lahinglennukite toetusel ründavate bolshevikude vastu. Vaenlane kaotas järele mitutuhat surrut ja arvukalt rasked ja kergeid relvi.

Ruumis kagu pool Ostrovi tekkis vahelduvaid kohalikke võitlusi.

Idarinde põhiosas paistis eriti silma 162. grenaderirügement major Hase juhtimisel koos sellele allutatud jalaväe- ja pionserüksustega.

Kõrgel põhjas Litsha rindel vallutasid Ostmargi mägiakütid rea vaenlase kõrgendikupositsioone ja hävitasid võitluseasendmeid koos nende meeskondadega.

Itaalias ei tekkunud eile nimetataväärsemaid võitlustegevust.

Saksa lahinglennukid ründasid hea eduga vaenlase laevaeemärke Anzio ees. Üks evolveer uputati, 3 vigastati.

Vaenlase õhuvõitlustes tõrjeli saksa lennuväljadele Edela-Prantsusmaal tulistati eile alla 20 põhja-ameerika lennukit.

Üksikud vaenlase häirelennukid tungisid viimastel ööl Rein-Westfaali tsoospiirkonda. Tugevad saksa võitluskannikite üksused sooritasid ööl vastu 28. märtsil tugeva rünnaku Bristolile. Suurel hulgal allaheladet löhke ja süttetommideid tekkis juba koondatud rünnaku kestel sõltuvalt ulatuslikke purustusi ja suurtulikahjusid.

1. ja 2. aprillil üleriigiline karbikorjandus

1. ja 2. aprillil, s. o. käesoleva mädala laupäeval ja pühapäeval, korraldab ERÜ rahvuskassalaste abistamiseks järjekorras üleriigilise karbikorjanduse.

Mitigile tulevad seekordel korjandusel Tartu ja Narva linnade ning Viljandi maakonna miniatuurvapikeed.

Wangtshingwei siirdus ravis eesmärgil Jaapanisse

Tokio st, 27. 3. (DNB). Jaapani ja Rahvus-Hiina valituse avaldasid eesmärgiga pealelõunat ühtsegu seletused, mille järele president Wangtshingwei on siirdunud ravis Jaapani elaristide juurde.

Suur-Iida-Aasia mini-ter Aoki teatas, et president Wangtshingwei halguse juures on tegemist seljaajupõletikuga, mis on selle tagajärg, et ta operatsioonile järele 19. detsembril mõõdunud aastal alustas liiga varakult järele oma riiklikku juhtimistööd. Mäletatavasti õnnestus operatiivsel teel kõrvaldada kuuli, mis oli aastate jooksul asunud president seljaajus. Halvatusehäte ilmnemise tõttu siirdus Wangtshingwei 3. märtsil lennukil Jaapanisse, kus järgmisel päeval võeti tema juures ette uus operatsioon. Presidendi praegune seisukord ei ole minister Aoki teatel murelikratav. Tema tervenemine teeb häid edusamme.

Õiglase karistus surma-väärse teo eest

6. veebruaril k. a. määrati nõukogude lennukite siirelennu puhul valguisigaale Kõrbes küla kohal. Üks eesti omakaitse rühm sai ülevande, teostada Kõrbes lähtetisel. Omakaitse rühmaloom siirdus sõsai oma meestega esmalt põllumehe Val-

ter Maibergi juurde Kõrbes, kuna sellel lasus kahtlus, et ta on juba varem andnud valguisigaale, olles end pealegi nõukogude okupatsioonil ajal määdanud väga kommunistisõbralikuna. Selle järele kui omakaitse mehed andsid end sellatena tunda, lasi Maibergi abikaasa nad majja. Kui nad astusid majja, tulistas peremees Maiberg omakaitse juhti karablinerist mitme lasuga, ise sealjuures sõnades: „Sure, kurat, ka tahad mu timuk olla!“ Laskude läbi sai omakaitse rühmaloom nioot haavata.

Maiberg mõisteti surma ja otsus viidi juba täide.

Saksamaa säästab oma jõude

Madridist, 27. 3. (DNB). Oma sõjallase nädalaringvaates kirjutab Madridi ajalehe „Hoja de Luno“ sõjaline kaastööline: „Moskva eesmärgiks on laiviinina Keek-Euroopasse sisse murda, et ka läänes igat kättesaadavat rahvast oma materjalase ja ideoloogilise nuudi alla suruda. Kui punaarmee kvaliteet oleks parem, siis oleks ta arvatavalt kaugelt nõrgema saksa rinde ammuigi purustanud. Kuna kõige enam võidu-väljasaatide on sel, kes viimasele võrdantunnil suudab võitluses püsida reserve, säästab Saksamaa oma jõude. Kui mõelda, et Caesinos sundab kapiitlis saksa sõdurid vastu panna ülekaalukale ja hästi väljaõpetatud vastasele, siis tuleb tulevikuvõimalusi näha eesotsas valguses.“

Maa ja linn

Kuigi üldiselt väikelinnade ja maa vahel ei tehnik meil kuski ega kunagi olla oluliselt piire, sest nende kokkupuute piirid on sedavõrd tihedad ning väikelinnade elanikkond isegi on kaevanud välja enam-vähem maalil, oli seni tegelikkuses olukord siiski teissugune. Linn oli ikkagi lina, olgu ta siis väike või suur, ja maa omakorda maa. Mõlemal pool elasid ja tegutsesid inimesed oma huvide ja ülesannetega, vaadates tihti koguni üksteisele vastastikküla vähemal või suuremal määral üleõla.

Nüüd on olukord oluliselt muutunud. Kõige pealt on maalt palju mehi siirdunud relvade juurde ja kodumaa piiride kaitsele. Töö tahab maal aga endiselt teha ning linnael tuleb siin siirduda maale appi. Teiseks on toimunud mitmest linnast kutevabadate inimeste evakueerimine maale, kus neile antud ajutist peavarju.

Selliste tõsiasjade juures kerkib tahes-tahtmata küsimus, kas ei tuleks nüüd kindlasti ja põhjalikult hinnata timber ka mõnigi senine vaatlene tõkepidamine maa ja linna vahelkorras. Ning kas ei tuleks nõuda nüüd ühtlasi poolt linnael ja teiselt poolt maainimeselt palju kannatust ja üksikute mõistmist.

Paistab, et need on üsna vajalikud nõuded ja soovid.

On ju nõnda, et linlane on harjunud suuremate mugavustega, kui talle suudab seda praegu pakkuda maa. Maainimene omakorda tahaks aga oma talus näha eeskätt ikkagi just selliseid inimesi, kellele siin ega seal

ei ole tarvis enam midagi õpetada, vaid kes kõikjal ja asjatundlikult panevad töödele ise käed külge. On aga loomulik, et kaugelki kõigist linlast ei ole sellist loodetud abi maale. Vähe-malt esialgu mitte.

Saatust on lähendanud tänapäeval maa ja linna rohkem kui kunagi varem. Eesti rahva ühine saatust, millest oleme meie tulevikku olemasolu. Aeg nõuab, et selle saatuse märgi all inimesed omaksid kannatust ja üksikute mõistmist. Ei ole tänapäeval õige linlane see, kes maale evakueerituna tõmbab nina ühe või teise asja pärast, mis talus teistigi kui oli linna, kirssa. Ei ole õige maainimene see, kes muutub tsa-seks, kui linlane tööde alal ei täida talle pandud lootusi. Aeg peab nüüd kasvatama kannatust ja õpetama mõlemaid, nii maa- kui ka linnainimest. Kõige pealt üksikute mõistmine ja kannatus, siis järgneb linlane poolt maainimese töödel abistamine juba iseenesest. Ja linlane peab harjuma maaga leplikult ning linlikest mugavustist loobudes.

Maa ja linna üksikutele lähenemine, mida rahvastervikluse mõttes tuleb soojalt tervitada, on sündinud vastu oletusi range olemasoluvõitluse märgi all. Seda vajalikum on aga lähenevate inimeste sisemise sideme soojus ja tihedus. Eesti rahva tulevikku nimel tulenevad siin tingimused ja olukorrad, milliste lahendamisel ja korraldamisel ilmnev kainus on samuti osa meie tulevikuvõitlusest. Seda ei tohi täna hetkekski unustada.

—sp.

Kord peavad uuestiehitatud linnades elama rõõmsad ja õnnelikud inimesed

Kindralkomissar Litzmanni kõne leinaaktusel

Juba aastaid lendavad Inglise ja Ameerika pommituskraadrid päevast päeva ja 60 65 järele üle Saksa territooriumi. Linn ja küla-ladid mündetakse varemuks, hävitatakse asendamatuid kultuurikeskusi, võetakse künnelilt tuhanded perekondadelt nende peaveri ja mõrvatakse loendamata inimesi ning lapsi. Nüüd näivad Nõukogud ka Eesti suhtes tahvat teostada seda mõttetut ja õsttarbetut hävitamistööd, mil ei ole midagi illest ausa sõjapidamisega ja mille tulemus nii siin kui Saksa riigis on vastupidine sellele, mida meie vaenlased loodavad.

Õnnetus ei vii meie rahvaid kunagi kokkuvõrsemisele, vaid vastupidi, selle tagajärjeks on nende normaalne sirgeajamine ja hingeline tugevnemine.

Seda võib Saksa riigi territooriumil iga terrorirünnaku järele näetida kasvaval määral — see ilmnes ka Tallinna elanikkonna heakuse 9. märtsil hirmuõõl ja pärast seda. Õnnetus, mis Nõukogud hiljuti rakendasid viikese Tapa linna vastu, näitab kogu julmuses, millega on tegu selles sõjas: nimelt — kas olla, või mitte olla!

Me teame, et see, mida me praegu peame taluma, on ikkagi veel talutav võrreldes sellega, mis meid ootaks siis, kui see maa satuks veel kord nõukogude verise valituse alla. Kui me tahame kaitsta oma elu, siis pole muud valikut, kui mängu panna kõik, et sõjast võidukalt välja tulla. Kuigi meil tuleb ehk veel kauem oodata lõppvõidu saabumist, kuigi ehk meie rahvad peavad tooma veel suuremaid ohvreid, miski ei suuda kõigutada nende kindlat ja tugevat hoiakut, miski ei suuda murda nende võidutahet.

Tagala sõjamoraal seisab samal uhkel kõrgusel nagu rinde omagi.

Nüüd elavad küll ka Eestis juba kümmed tuhanded inimesed primitiivsemalt kui varem, aga nad elavad ja rakendavad kogu oma jõu — ja nüüd just eriti — selleks, et sõda lõpetaks võiduga. Meie linnad purustatakse küll, kuid varemete vahel elavad inimesed, kel pole enam palju kaetada ja kes seepärast loodavad tielikult meie relvade võidule. Kui me annaksime jälle, oleks kõik igaveseks kadunud, kui me aga peame vastu, on kõik jälle kord võidetud.

See tunnustus on saanud meie rahvaste ühiseks teadmiseks.

Nii nagu sõda tekitab valikut inimeste seas, nii tekitab ta valikut ka rahvaste hulgas. Igal mehel oodatakse, et tema taotlus-seks oleks rakenduda rindel oma perekonna olemasolu ja oma rahva tuleviku eest. Nii hinnatakse kord Euroopa rahvaid selle järgi kas nad mõistsid seda meie mandrile ja seega ka nende emdi olemasolule saatustlik-

Terrorirünnak äratas meits kindla tahte võidelda kodumaa tuleviku eest

Eesti Omavalitsuse juhi dr. Mäe kõne

Hiljuti loogesime ühes juhtkirjas kujutada sellest terrorirünnakust, kui pommitust algas. Siis oli üks ema oma väikes lapsega tänaval. Laps näitas teava poole: Vaata, ema, kui linnad jõulukütid! Ta ei saanud aru, mida need kütid tähendasid, aga saanud aru sellest, miks ema hirmu satas oma lapse üli pärast. Oli pool tundi möödas, olid nii laps kui ema surnud.

See laps ei teadnud midagi kurja neist jõulukütidest oodata. Nii nagu üheski kultuurimaa, ühegi kultuurirahva hulgas ei tea tsiviilelanikud karta kurja, sest nad teavad, et sõda peetakse sõjavägede vahel. Sõda on see, mis rahva tahet ja rahva tuleviku-kul välgendab võitluse rindel ja mitte võitluse kaitseta tsiviilelanike vastu, eriti aga mitte sõjaga naiste ja laste vastu.

Nõnda seisame täna Estonia varemete ees koos selleks leinaheteks, et mõelda kõigile nulle viiesajale naisele ja lapsele, keda olime oma kodumaa elanike hulgast selle pommitusööga kaotanud.

Meil ei ole võimalik nende haual olla. Meil ei ole võimalik neile kaasa anda kõike seda armastust, mida iga inimene harrilikut ikka saab ilmutada surund omaksele või langenud võitluskasile. Seet nad on järele ka julma mõrvaga meie hulgast võetud. Täna seisame siin koos selleks, et mõelda kõigile neile ohvritele Tallinna elanikkonna hulgast, kes on langenud mitte sõjapidamise,

vaid mõrva ohvriks.

Tallinna linnas punusid sõjallased objektid pommitamiseks, ja me teame, et pommitatud on siin ainult elamupiirkondi. Ja varemeist näeme, et selle pommitamise eesmärgiks ei olnud midagi muud, kui ainult mõrvata. Kui selleks on tarvis veel mingit tõendit, siis oli selleks tõendiks sama õõ teine pommitusrikkus, mis oli määratud vaid nende inimeste mõrvamiseks, kes tulihajudes tahtsid oma varanatuksat päästa.

Me seisame siin meie üväärses Tallinna linna keskkoas, kus asetses peale meie rahva rahveliku keskkohta Estonia veel teine mälestusmärk, mis tuletab meile neid mehi, naisi ja lapsi, kes vene sõjavägede poolt samuti ilma põhjusest mõrvati siin turuplatsil 1905. aastal. Praegu seisame siin koos meie rahva hulgast mõrvatud rahvuskaslaste mälestamiseks ja püstitame sin ühekord teise mälestus-märgi selle mõrva mälestuseks, mis meie linna rahva kallal toime pandud. See terrorirünnak, mis teostati Tallinna linnale, ei olnud midagi muud kui ainult terroritlik rünnak Tallinna rahva mõrvamiseks ja Tallinnalt eluvõimaluste äravõtmiseks. Tuhandete aastate jooksul oleme läbi teinud palju sõdu, kuid niisugust sõjapidamist, kus mehed ei saa oma perekondade eest vaenlase vastu võidelda, niisuguseid mõrvamisi pole meie rahva kallal mitte tehtud. (Lõpp 4. leheküljel)

Major Rudeli seiklusi Nõukogude liinide taga

Neutraalse majaperemehe üllatus

Nimetatud sündmuse puhul leidis aset

Olümpiamänge peetakse rahvaste sõpru-
se ja rahuliku koostöö väljenduseks ja kin-
nitajaks. Vaevalt saab maailma noor-
olümpiapidustusiks praeguses olukorras kok-
ku tulla, enne kui pole loodud alus püsi-
vaks rahuks.

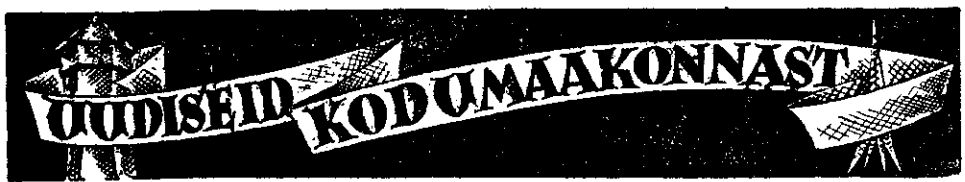
Reedel asus ametlikult Tartu Maarja koguduse õpetaja ülesannetesse 20. jaanuari valitud ja S. märtel Konsistooriumi pool Maarja koguduse õpetajaks kinnitatud aini ne Rakvere Pauluse koguduse õpetaja Aleks ander Abel. Oma esimese jumalateenistuse Maarja koguduse õpetajana pidas A. Abel 1. Ülikooli kirikus toimunud jumalateenis tusel.

Tahtmatult pidin ma seepeale naera
tama.

Eideke jätkas oma halisevat palve-
tamist, aga mina ei kuulnud seda

Naine vaikis vähekesse aega, enne kui vastas.

JÄRVA TEATAJA Nr. 39.
Neliendael 30 märtail 1944 a. 1hk

Koolide lõpetajate valdav enamus selgub alles sügisel

Lõpetajaid Palde linna ja Mäo algkoolis

Möödunud laupäeval lõppes kõigis koolides õppetöö. Kui varem aastal koolitöö lõppu tähistati vastavastavalt pidulike aktiivsete, juba need käesoleval aastal valdavas osas korraldamata. Kui ühes või teises Järva maakonnas õppetöö lõpu aktiiv korraldati, toimusid need mõõduka tagasihoidlikkuse ja erilise pidulikkusega. Mis puutub Palde asuvasse õppeasutistesse, siis ei tähistatud õppetöö lõppu vastavate aktiivsete korraldamise näol üheski koolis. Viimati nimetatud asjaolu on suuremal määral tingitud ka sellest, et nii gümnaasiumi kui ka kaubandus-keskkooli lõpetajate isikliku nimistu selgub lõplikult alles eeloleval sügisel. Samuti on selgumata Palde nais-keskkooli lõpetajate nimistu, kuna täheleandavalt kooli lõpetajate katkestati varem. Ühenduses koolitöö lõpuga on lõplikult selgunud Palde linna algkooli lõpetajad, missuguseid on arvat kogusummas 32.

Palde linna algkooli lõpetasid: Ilse Eerman, Valdemar Heitner, Urve-Silvia Holstein, Evi Glaase, Valve Kiviak, Koida Klaudius, Etra Kludsaar, Elmar Kurvits, Heljo Lee-

man, Meta Leola, Stella Lukas, Olav-Mikk Munk, Raimond Nam, Johannes Peets, Aino Pärnaste, Laine Pärtel, Virve Punapart, Egon Põllu, Aili Põrn, Helve Raimets, Lembit Rannaste, Karl Rasmussen, Ruth Roots, Einike Ruus, Valda Rõpp, Maria Tammeleht, Maimon Tormila, Evi Treufeldt, Erich Vaheasalu, Voldeemar Vaheasalu, Liia Viidebaum, Salme Üksik.

Mis puutub õppetöö lõpetamisse Palde linna algkoolis, siis võib üldiselt äsja lõppenud õppeaastaga rahule jääda, sellele vaatamata, et õppetöö pidurdas ruumide küsimus, kuna kool õppeaasta kestel neli korda ruume vahetas. Ruumide paigutamisest hoolimata võtsid õpilased õppetööd ootavalt innu ja hää tahtega ning see osa õppetööst mis ajapauksel koolipäevil tegemata jäi, tehti õpilaste poolt kodus.

Mäo algkooli lõpetasid: Valli Adams, Evi Indermitte, Helmut Kivior, Maimu Kuusk, Liis Mälik, Koidula Ojamaa, Elve Pirmägi, Leida Paabel, Helmi Rehtla, Aino Reisoik, Evi Saar, Alma Seinare.

Õppetöö lõpp Türi koolides

Gümnaasiumi lõpetajaid oli tänavu 21

Laupäeval lõpetati õppetöö kõikides Türi koolides. Kuna ruumid ei võimaldanud pidulike lõpetustele korraldada lõpetajate eelmiste aastate eeskujul, mõõdu koolitöö lõpp eriliselt pidulikkusega.

Õppetöö lõpu ja gümnaasiumi lõpetamise tähistamiseks kogunesid gümnaasiumi lõpetajad oma klassiruumi, kus neile tervituskõnedega esinesid gümnaasiumi dir. J. Adamson ja klassijuhataja V. Viilup. Sellest tagasihoidlikust aktiivsest võtsid peale lõpetajate endi veel oma ainult lõpetajad. Vastavalt teinud gümnaasiumi lõpetamise kohta andis tle dir. J. Adamson. Kõrgeastatuistuse saavad lõpetajad peale lõpetustele tähtsust ette. Teinud gümnaasiumi lõpetamise kohta said 21 lõpetajat: Laine Allmann, Saima Allmann, Male Freiberg, Salme Hommik, Aino Hiiop, Benita Käär, Rauba Käär, Valve Kimmel, Leili Koitelu, Laine Koida, Valentine Kärner, Ilme Lela, Helju Mardioru, Villem Niglas, Laine Parts, Ilme Paibert, Valke Paumverk, Beatrice Ruit, Magda Sepper, Leili Seep ja Kalja Rannik.

Türi tuletõrje pere valis esimehe

Ühingu tegevusest mõõdunud aastal

Pühapäeval pidas Türi linna vabatahtlik tuletõrjekõhng oma kerralise aastapeakoosoleku. Koos oli 218 liikmest 60. Juhatas kohalik tuletõrjejuht, ühingu abiesimees A. Laks, kes esitas peakoosolekule aruande ühingu mõõdunud aasta tegevusest ja rakenduskoonna tööst.

Aasta algul oli ühingu liikmeid 188. Aasta kestel tuli juure uusi liikmeid 51, samal ajal lahkus 21 liiget. Aasta lõpul oli liikmete arv 218, neist naisliikmeid 82. Ühingu ühispidamistele kuulub 17 tuletõrjekõhng, neist 6 käsi-priteisalka ja 4 mootorpriteisalka, peale selle erilisad sanitaar-, tehniliseabi ja muul alal. Peakoosolekuid on peetud 2, juhatuskoosolekuid 12 ja rev.-komisjoni 1. Tulude hankimiseks on korraldatud üks pidu. Paraadidest ja rongkäikudest on võetud osa 5 korda. Rakenduskoonna õppusi on peetud 9 päeval, tuletõrjekõhnguste ülevaatusid on teostatud 2 korda ja tuletõrjevalvet rahvakogumistel 268 korda. Kahjutuledele on välja sõidetud 7 korda, sellest 5 juhul väljaspool linna. Tuletõrje teenetemärke on antud 11 liikmele.

Eeloleva aasta tegevuskavas on eriline tähelepanu osutatud naisliikmete väljaõppele ja noorliikmete värbamisele. Sisestulekute hankimiseks on ette nähtud pidade korraldamisi.

Ühingu majanduslikust seisundist andis ülevaate lektor E. Koppa. Ühingu kustutusabinõude ja muu raudvara väärtus on 14.754 rmk., vallasvara 1706 rmk. ja kinnisvara 20.476 rmk., millest ühingu seltsimaja väärtus moodustab 17.000 rmk. Kokku on ühingu varaline väärtus 36.936 rmk.

Möödunud aasta tulude-kulude arve, tasakaalus 7393 rmk., ülejäägiga 143 rmk., kinnitati esitatud kujul, samuti 1944. a. eelarve tasakaalus tulude-kulude osas 7000 rmk. Suuremaid tulusid loodetakse seltsimaja üür 3000 rmk., tuletõrjevalve tasud 1650 rmk., pidade 1000 rmk. ja toetus omavalitsuselt 500 rmk.

Järgnesid valimised. Valimisele tuli ka uus esimees sõjaväke läinud S. Viirmanni asemele ja üks juhatusliige A. Kivisiku asemele, kes samuti kutsutud sõjateenistusse. Juhatus poolt tehiti ettepanek valida uueks esimeheks varem esimehe kohal olnud ühingu aulige A. Soosson, kes aga loobus, tehes oma poolt ettepaneku sellele kohale valida kauaaegne ühingu liige Hans Täär. Lahtsel hääletusel valiti H. Täär 45 häälega uueks esimeheks. Uueks juhatusliikmeks valiti H. Tõnis-

soo. Liisu läbi juhatuses väljalangenud liikmed A. Allam ja M. Rüt valiti tagasi. Asemikeks jäid Kaljala, Soosson, Kaljasaar, Ruiso, Viitmann ja Truu. Rev.-komisjoni valiti P. Saarmann, H. Pavelts ja pr. M. Viirmann. Matusekassa komisjon valiti tagasi endises koosseisus. Aukohtusse valiti V. Kaasik, O. Piiber ja A. Viherpnu. Ühingu esinajaks tuletõrje liidu peakoosolekule valiti V. Taru, A. Laks, M. Viirman ja H. Tõnissoo.

Läbirääkimistel tuletõrjejuht A. Laks andis seletusi tuletõrjeliikmete ülesannete kohta õhualarml korral. Nagu viimased kogemused on näidanud, pole tuletõrjajad ilmunud kõik oma ettenähtud kohtadele. See nähe peab aga kõrvaldama. Et alarmisignaali oleksid üle linna kuuluvad, on lisaks veduriviledele raudteejaamas igas linnaosas korraldatud ka tuletõrje pasunsignaalid. Öhuohu korral kustutusriistade kiire kättesaadavuse võimaldamiseks on kustutusriistad hajutatud üle linna laiati. Iga tõrjuja peab ilmuma temale lähema kustutusriista juure.

Rindevõitlejate perekondade tekstiilpunktide asjus

Rindevõitlejate perekonnaliikmetele vabaks antud 1 miljoni tekstiilpunkti arvel tekstiilkaupade saamiseks ERÜ Tallinna Harju ringkonnaametitele siia antud sooviavaldused hävisid terrorirühnakal kahjutules.

Rindevõitlejate perekonnaliikmed Tallinnast ja Harjumaa, kes esitasid sooviavalduseid kas ringkonnaametitele (tooteselt või ERÜ piirkonajuhtide kaudu, peavad võimalikult kiiresti esitada uued sooviavaldused, kõige hiljem 14. aprilliks. Sooviavaldused tuleb esitada või postiteel saata esindise elukohale vastavalt Tallinna või Harju ringkonnaametitele. Sooviavalduse plaane saab kohalikest varustust ja omavalitsusametitest, maal vallavalitsustest.

Kalamaksaõli esmajoones ravisutustele

Kalapüügi hooaja alates tuleval kuul hakkab elavneva ka kalamaksaõli tootmine. Meditsiinilise kalamaksaõli tootmisele mõjuvad pidurdavad transpordil. Arstlikuks otstarbeks ümbertõtamiseks määratud tursamaks peab olema nimelt äärmiselt väike, mis aga transpordis esinevate viivituste tõttu peagi tarvituskõlbmatuks võib muutuda. Kõige eeltoodu tõttu on võimalik vajadusel kalamaksaõli järele rahuldada ainult osaliselt. Esmajoones kuulub tsiviilsektorile määratud kalamaksaõli jagamisele laste ja ravisutustele vahel, millele järgnevalt alles avaneb võimalus rahuldada üksikute ravilaste nõudeid. Kõige eeltoodu tõttu on võimalik vajadusel kalamaksaõli järele rahuldada ainult osaliselt. Esmajoones kuulub tsiviilsektorile määratud kalamaksaõli jagamisele laste ja ravisutustele vahel, millele järgnevalt alles avaneb võimalus rahuldada üksikute ravilaste nõudeid.

Noorte rakendamine põllumajanduslikku abiteenistusse

Noorikuni 14 eluaastani ei loeta täistööjõudeks ja neid võib rakendada omal algatusel vanemate, sugulaste, tuttavate kui ka võõraste juures jõukohaste ülesannete täitmiseks

Sõjalisel elukorral tingituna rakendatakse eeloleval suvel kõik noored põllumajandusliku abiteenistusse kohustuse täitmisele. Selle ürituse eesmärgiks on, et põllutööd saaksid igas talus viidud läbi õigeaegselt ning eeloleval aastal oleks igatüüpi kindlustatud tema igapäevane leib.

Seejuures noori kuni 14 eluaastani (sündinud pärast 1. maid 1930.) ei loeta täistööjõudeks ja neid võib rakendada omal algatusel vanemate, sugulaste, tuttavate kui ka võõraste juures jõukohaste ülesannete täitmiseks, nagu abiks orenaisele, karjaseks, aialöödele ja muudele säärastele töödele.

Sunduslik noorte põllumajanduslik abiteenistus haarab mõlemast soost, kõigis algajate kõrgemates õppeasutustes õppivad ning maal olevaid üle 14-aastaseid noori, kelle vanemad või hooldajad püüdnud leida neile põllumajanduslikke. Välja on arvatud need õpilased, kes käesoleva aasta kevadel on lahkunud koolist ja sellistena läinud töötama korraldusse. Seejuures tuleb märkida, et senikaua kui koolilõpetaja noor pole saanud töötama korraldust, kuulub ta rakendamisele abiteenistusse. Need noored aga, kes koolis ei käi, kuuluvad tööle rakendamisele töötamata kaudu.

Abiteenistuskohustuse alla kuuluvad noored väivad esmajoones töötada oma vanemate talundis laste arvu ja maa suuruse peale vaatamata. Teised noored, kes osal algatusel või evakuatsioonil korras on maal asunud ja kes omal algatusel pole leidnud töökohat, paigutatakse tööle Eesti Põllumajandusliku valitsuse juhataja, vallavanema ja kohaliku noorte töörühma juhi koostöös.

Abiteenistusest põllutöödel on vabastatud õpilased, kellelel on õhtukooli kohustuslikku praktikat, nagu kutsekoolide õpilased, kes suve vahelajal tööl sõjaliselt tähtsates kaitstes või põllutöö-aianudes, samuti teiste erakoolide õpilased, kellel on õhtukooli suvepraktikat.

Kui sunduslik praktika-aeg on lühem kui abiteenistuskohustus, siis peab iga noor, kes enne või pärast praktikumit tähtsust siirduma põllutööle enda algatusel või noorte maleva kaudu või jatkama vabatahtlikult praktikumit, mis loetakse sel juhul võrdseks abiteenistusele.

Vabastamine abiteenistusest muudel põhjustel toimub kohaliku noorte maleva juhi otsusega, kusjuures noorte maleva juhi tuleb esitada vastav sooviavaldus ühes tõendavate dokumentidega, nagu: haiguse puhul haigekassa või noorte maleva juhi poolt määratud arsti, kodustel põhjustel politsei tõend jne. Juba maale siirdunud noored, kes taotsevad vabastamist, esitavad sooviavalduse koos dokumentidega kohalikule töörühmale, kes selle ühes oma arvamusel töörühmale, kes selle ühes oma arvamusel saadab otsustamiseks noorte maleva juhi.

Terviselikel põhjustel vabastatud noori on õigus rakendada teistele kergematele töödele, nagu abijõudeks vallavalitsustes, töörühma juhi juures või jõukohastele tööl taludes (lastehoidjates, karjastena jne.).

Abiteenistuskohustuslikel noortel nõutakse sõltuvalt kooli töökohast või kohaliku noorte maleva juhi tõendit tema vabastamise kohta töökohast. Praktikalist tööd ei ole noortel nõutakse käitise või asutuse tõendit tööl oleku kohta, millel olgu tingimata määratud praktika alguse ja lõpetamise aeg. Juhul, kui noorel oli aega ka põllutööle olemiseks, nõutakse lisaks veel töökohast. Töökohast ei eelnevat tõendit puudumisel ei saa koolinoor sügisel õppimist jätkata.

Töökohast antakse kõigile, nii oma vanemate kui võõraste talundis töötavatele noortele. Iga abiteenistuskohustustlik noor on kohustatud maale asudes, kas evakuatsioonil korras või omal algatusel endast teatama kohalikule töörühmale, kellele asukoha üle saab teateid vallamajast või lähemast koolimajast.

Töörühmajuhil saab noor töökohast, mille ta täidab, vabalt talupidajalt allkirja selle kohta, et noor on tema talu tööle asunud, ja viib või saadab selle kohaliku vallavalitsusele, kus tööle asunud noor registreeritakse ja töökohastile sellekohane märkus tehakse. Töökohast jääb vallavalitsuse kuni abiteenistuse aja lõpuni, kus kaardid on alati saadaval töörühmajuhile ja kohaliku põllumajandusliku esindajale sissekannete tegemiseks. Töökohastid on kohustatud täitma ja esitama vallavalitsusele ka need noored, kes töötavad oma vanemate talundis.

Noore ajajäljel ärasõidul või puhkusele oleku ajal on töökohast noore käes hoidmisel, et ta juba põllutööle rakendatud. Kaardil peab olema töörühmajuhil märkus ärasõidu aja alguse ja lõpu kohta. Töökohast tagasi tulles viib või saadab noor töökohast järele vallavalitsusele. Noore töökohast vahetuse puhul ühest vallast teise saadetakse noore töökohast selle vallavalitsusele, kuhu noor tööle on asunud. Noore töökohast vahetamine võib toimuda töörühmajuhil nõusolekul, kes teeb töökohastile vastava märkuse enne selle ärasaatmist.

Töörühmajuhil on vahendajaks noore ja töökohast vahel ning tema ülesandeks määratakse kindlaks erikorraldusega. Ta annab kokkuleppele Eesti Põllumajandusliku valitsuse juhataja lähemal juhulised noortele tööl ja vabaja veetmise kohta. Töörühmajuhil on kohustatud kontrollima, kas iga tema piirkonnas töötav abiteenistuskohustustlik noor omab töökohast.

Noorte abiteenistus algab 17. aprillist 1944. a., mis ajaks kõigil juba maal asuval töökohastustlikel noortel tuleb end registreerida kohalikus vallavalitsuses. Abiteenistuse lõputat teatakse ringkirjaliselt ja ajakirjanduse kaudu.

Mõningatel põhjustel linnadesse jäänud abiteenistuskohustuslikud noored peavad end registreerima hiljemalt 10. aprilliks 1944. a. kohaliku noorte maleva juhi juures, kusjuures noorte maleva juht koos Põllumajanduse Keskvallituse Tööjõukorraldamise osakonnaga muretsneb neile töökohad, kui nad seda omal algatusel ei leia.

Noorte maleva poolt tööle saadetud noorte üle peab malev täpsed nimekirjad, kus on määratud peale muu, kuhu noor on tööle saadetud, samuti peab malev nimekirja töökohastustest vabastatud noorte kohta.

Noored saavad töökohast 14 tööpäeva puhkust kokkuleppele töökohast. Samuti on talupidaja kohustatud andma õpilastele peale puhkuse kuni 10 päeva aega ravimaitmede kogumiseks valla töörühmajuhil juhtimisel.

Abiteenistusele siirdunud noored saavad töökohastile peale tasuta korteri ja ülespidamise veel rahalist taset.

Noored 10–13 aastani taskuraha, kokkuleppele talupidajaga, vähemalt 5 marka kuus; noored 14–15. a. 10 marka kuus ning noored 16–18. a. 12 marka kuus.

Puhkuse ja ravimaitmede korjamise aega ei arveta palgast maha. Talupidajal tuleb võimaldada noorele töökohastile korraldamist ja isikliku puhkuse eest hoolitsemist, kusjuures pesupesemine, samuti poiste riide korraldamine toimub talupidaja poolt.

Sõit töökohastadele noorte malevate poolt saadatud noortele toimub abiteenistusse asumisel ja pärast töökohast lõppu tagasi elukohast töökohast kuni. Evakuatsioonil korras male läinud noortele tasub töökohast ainult tagasisõidu kulud nende alalise elukohast.

Õnnetusjuhtude ja haiguste vastu on iga talupidaja kohustatud noori kindlustama haiguste ja õnnetusjuhtude seaduste kohaselt, milleks tuleb täita vastav kindlustuskaart, missuguseid saab kohalikest vallavalitsusest.

Talupidajal tuleb kohelda noori hästi ja töökohastustel arvestada nende füüsiliste võimete, kusjuures keskmise 16aastasele ei võta üle 48 tundi. Pühapäevad on noortele puhkuseks. Paratamatud talutööd nagu karjaskäimine, leomade talitamine, lehmade lõpmine jne. tulevad noore poolt teostatud juhul, kui talupidajal pole seda võimalik teisiti korraldada.

Töökohast aeg veedetakse töörühmajuhil kava kohaselt, miline koostatakse Eesti Noorte Peastaabi juhtkõrde alusel.

Valla Põllumajandusliku osakonna juhataja kontrollib noorte tööl talundis vähemalt üks kord kuus ja teeb vastava märkuse noore töökohastile. Kohaliku noorte maleva juhi kui Eesti Omavalitsuse juhi poolt volitatud isikul, on õigus teostada kontrolli noorte üle põllutöödel ja töörühmajuhil tegevuse kohta, samuti aitab kaasa sügisel noorte edasiõppimise korraldamisel.

Töörühmajuhil peab tegema kindlaks, kas töökohastil on vallas jatkub töökohastile kõigile sinna asunud noortele, või on seal noorte tööjõu ülejääki või puudujääki. Üle- või puudujääkidest teatatakse töörühmajuhil kohaliku noorte maleva juhi, kes korraldab ümberpaigutusi valdade vahel oma maakonna piires kokkuleppele kohalike põllumajandusjuhtidega.

Maakondlikul üle- ja puudujäägil tasandatakse Eesti Noorte Peastaabi poolt kokkuleppele Põllumajanduse Keskvallituse Maatööjõu korraldamise osakonnaga.

Vanemad ja hooldajad, kes oma lapsi põllutööle ei saada või abiteenistuseks ei registreeri, langevad karistuse alla Ametlikus Teatajas Nr. 5. 1943 avaldatud „Noorte abiteenistuse“ määruse põhjal.

Olgem valvel!

1. Ohurühmaku ajal on iga mees ja naine sõdurina üldse huiude kaitsele, mis on kõrgemad kui isiklikud eravõidud.
2. Ainult ühiselt õhuterroori vastu võideldes saavutatakse tõhusaid tulemusi.
3. Ohukaitsejuhi korraldusi tuleb igas olukorras vastuvaidlematult täita.
4. Igas majas olgu källaldaselt varustatud vett ja liiva kustutusvõtteks.
5. Olgu valvel õhupommide, sõdemete ja lendtule vastu.
6. Naabri kahjutule kustutamine on tähtsam kui enneaegne oma vara põstamine, sest see ähvardab tule levikut ka oma kodu.
7. Pärast tungivate kustutus- ja päästetööde lõppu pöördke tagasi oma teenistuskohale, sest seda nõuavad üldse huiud.

ELIAS LÖNNROTI

ELUTÖÖ JA EESTI

„KALEVALA“ KOOSTAJA 60. SURMAPÄEVAKS

Ajal, mil Kalevala-rahvas peab elu ja surma peale võitlust iidse idaväenasaaga, vankumatult kaitses oma Sammot, sobib tõena poolgi Soome, lahke meenutada 60 aasta täitamist „Kalevala“ — eepose koostaja Elias Lönnroti surmasel, miline tähtpäev mõõdus ilma eestipoolse äärmärkimiseta 19. apr. Ometi väärkõnne just see kirjanduslik mälestuspäev mitmete vähemtähtsate kõrval erilist esiletõutu selle hinnatamatult virgutava mõju pärast, mida tolle nime kandjal tema elupäevil hoovas meie omakultuuri varasemate algetele.

Soome rahvusliku omapärga hümnele ja elutunde süülijana järelepeetavale, rahvapärismuste hoolas aidamehena, soome kirjakeele loojana on Elias Lönnrot üksmeelsest tunnustatud kogus oma rahva vaimseks eeskujaks. „Jälgides Elias Lönnroti elakäiku väikesest vabadikukohast Sammatte teaduse ja kuulsuse kõrgusteni, peame imetlema selgejoonelisust selle suurepärase inimsele. Milliseid suuri andeid, millist meelelaadi õilsust, millist olemuse puhtust pidi küll see mees omama, kes ilma enese esile surmise tahteta siin nii suureks elus ja töös, „tõlge tema tegevust hinnates E. Qvarnström. Ei ole soome kirjanduses teist teost peale „Kalevala“, mille tähtsus rahva kultuuris ja rahvusliku enesemääratamise oleks nii valdav. Ka viimasil on „Kalevala“ kunis kasvanud aja aastaga. „Kalevala“ on maailmakirjanduses võitnud üldtunnustatud koha teiste suurte rahvaeposte kõrval ja tõlgitud enam-vähem kõigisse kultuurkeeltesse, isegi näit. jaapani keelde. Suuremalt kultuurkeeltes leidub temast koguni mita tõlgit, kuna ta on üks raskemini tõlgitavaid tuletöid.

Meie jaoks ei piirdu aga „Kalevala“ tähtsus kaugeltki mitte ainult selle stinnimaaga või eepose eelkäijäandiva asendiga maailmakirjanduses. Eesti omakultuuri arengule on „Kalevala“ avaldanud mitmeid otsustavat mõju. Täpselt 105 aastat tagasi tõi tuntud esifil, dr. Schultz-Bertram õpetatud Eesti Seltsile Soomest kaasa kaks „Vana Kalevala“ köidet, pidades ühtlasi seltsi koosolekul sütitava kõne, milles ta õhutas „Kalevipoja“

koostamisele. See oli just „Kalevala“ eeskujul, mis sisendas „eestifilidele meel, et nagu ta sugulased Soomes nii ka eesti rahvas võib saada kergusest kuningapojaks! Nii loodi „Kalevipoeg“ — ja knigi ka seda paljagi ei loetud ega mõistetud: see ühes muuga, andis ka eesti rahvale kuningapoja eneseteaduse. Soomlased oma „Kalevalaga“, „Kalevipoeg“, ajaloolised teated Muinas-Eesti vahvusest ja kultuuri kõrgusest, need kolm tegurit olid, mis ikka jälle julgustasid Kreutzwaldi ja Jakobsoni, Koidlat ja Hurta, Reinwaldi jt., need olid, mida kogu rahvasaaga ikka ja jälle tarvitas enda ja teiste vaimseks. (Dr. A. Annist.)

Et võimaldada meile lugejaskonnale arusaamist „Kalevala“ süülistest ja vormilistest väärtustest, üritati juba varakult selle meistertööst tutvustamist ja tõlkimist esile keelde. A. 1883 ilmus M. J. Eiseni poolt ümberjutustatuna „Väike Kalevala“, sama innuka hõimutegelase tõlkes saajandi viimase aastakümnel terve „Kalevala“. Oma kohmakas stiil ja „kreutzwaldlik“ värsimõõduga ei suutnud see tõlge ometi rahuldada rangemaid kunstilisi nõudeid.

Eriiselt süvenes „Kalevala“ — harrastus „Noor-Eesti“ päevil, mil üldse hakkati senisest enam mõistma ehtsa rahvaluule ja sellega koos ka „Kalevala“ stiililähkust. O. Kallas, G. Soita, J. Aavik, V. Ridala, F. Tuglas — kõik nad on ühel või teisel teel kaasa aidanud „Kalevala“ tutvustamiseks Eestis. Neist F. Tuglas rõhutas oma põhjapanevas esoes „Kirjanduslik stiil“ „Kalevala“, „raasi-väljendavaid“ ja „tõulisi instinkte“ äratavalt jooni. Noor-eestlane V. Ridala omakorda avaldas 1921 eepose Kullervo — episoodid ühe tõlke, millega taotleti kinni pidada algupärast värsimõõduisistiku nõudeid.

Omaritkuse saaduses võeti „Kalevalaga“ tutvumine emakeelse keskkooli õppekavadesse. Tartu esiti ülikooli teokasimeise järele valdavalt tõusnud soome keele oskajate arv meie intelligentis võimaldas seda teha rohkem kui juba „Kalevala“ enda keeles. Peale pikemaält eeltööd jõudis Soome Talvesoja ajal esiti lojate kätte dr. A. Anniste uus täiuslik tõlge soome rahvuseeposest, mida asjatundjate poolt peetakse üheks kaunimaks ja täpsemaks „Kalevala“ — tõlkeks maailmas üldse. On ju eesti keel „Kalevala“ algkeelele kõige lähem võrkeel ja eestõttu omigi meil võimalik soome eepost kõige paremini tõlgitud lugeda. Lönnroti elutöö on kogu oma mehises jõulises ja õrnas lüürismis nüüd siis muutunud kättesaadavaks igale meile kirjandushuvilisele kättesaadav-

vamaks kui kunagi varem! Martin Lipu kunagine ühistus: „Väim-mõise kartin kestab ka meile!“ on siis viimaks ometi täitunud.

„Kalevala“ koostaja käesoleva mälestuspäeva puhul olgu veel põgusalt märgitud, et tänavu täitub 100 aastat tema ainsast kiltskäigust Eestisse. 1844. a. jaanipäeval asus Lönnrot Helsingist teele lõunapoolsele hõimumaale. Esamakordselt saabus soomlane keele- ja rahvaluuleuurimise otstarbel Eestisse. Algul peatus ta Kuusalus pastor Ahrensi, meie õigekirjutuse uuendaja pool. Selle järele viibis ta mõnda aega Tartus, kus dr. F. R. Faehmann tolleasge ülikooli eesti keele lektorina õpetas taliaest keelt. Siin valiti ka kuulus soomlane õpetatud Eesti Selti auliikmeks. Ühe kuu matkas Lönnrot Valga- ja Võrumaa, külastades Võrus ühtlasi meie lauluisa Kreutzwaldi. Elias Lönnroti suurimaks sümpaatiks kogus Eestis oli siiski Järvamaa geniaalsemaid poegi, dr. Faehmann. „Soome teadusemehel vaimustus Faehmannist väljendub nii tingimatus, mis austavana, nagu see võib olla ainult ületamatu nähtuse ees. Oid ja neil kahel ka kõik eeldused teineteisest arusaad. Mõlemad arstid, mitte ainult rahastamis-praksisega, vaid inimeste aitamisega üllas eesmärgiga. Mõlemad emakeele uurijad kummagi sügavaimaks harrastuseks rahvaluule toodete süülistamine, kirjanek, kuneti- toeteks kajundamine.“ (Aino Suits.) Lönnroti kodumaale tagasispõrdudes süülist sõprussidemed, nagu tõendab mõlemate vahel jätkunud kirjavahetus. Tõenäoliselt oli mängus Lönnroti mõju, kui Faehmann valiti 1846. a. Soome Kirjanduse Selti auliikmeks. Igatahes oli Lönnroti esimese isikliku kontakti loojad soome ja eesti teaduse- ja kirjanduseringkondade vahel.

Elias Lönnroti rahvuskultuurilise tegevuse mõju Eesti suhtes võime siis hinnata üsna ulatuslikuks. Tema võimsast loomisest õppigem enesestaldust veel olevikuski! „Kalevala“ vaimse pärandi osalistena austagem käesoleva suurhüütuise päevale sellesse kätetud vabaduse ja rahvusliku enesäilitamise vaimu, ühtekuuluvuse ja koduste varade kaitsemise aadet! Need kõik on rahva hinges endas elavad vaimsed, mida Elias Lönnrot jäädvustas tarmukal käel paberile, astudes nõnda ka ise maailmakirjanduse suurmeeste hulka ja tehes enda mälestuse surematuks.

O. Kuningas.

Inglise kiirpaatide surmateekonnad

Rühma miinitsiajal on teostanud konvoi teel piki Madalmaade rannikut Ymuideni ees otsimistööd. Ülesanne on täidetud ja laevad asuvad koduteele. Üksust julgustavad elvalvaelaavad. Mehed rõõmustavad juba, et varsti saabub hetk, mil nad võivad lahkuda kahurite juurest. Paus on karm, ja pole kugi kerge seista kogu öö ärkvel ning tungida teravast mereveest paistetud ja põletikuliste silmadega läbi pimeduse, mis meelab juba mõne meetri ulatuses vaatevõimaluse ja muudab segaseks laias formatsioonis sõitvate laevade piirjooned.

Puhkuseks on määratud ainult päev. Igal öösel on nad väljas, et hoida miinivabana tähtsat teed, millel liiklevad lakkamatus reas järelevoosurikute konvoid.

Mehed tunnevad oma ülesand tähtsust. Nad teavad, et nad ei tohi väsida oma panusevalmiduses, et nad peavad iga hetk olema valmis pimedusest ja pilvekate tagant hiiliva vaenlase tabamiseks. Tähelepanelikult vaatlavad vahipostid meile määratud lõiku. Nende kassilist läikivad silmad on õppinud märkama pisimaidki muutusi vaatlusväljal, nad on kõigi meeltega, silmade ja kõrvade ning meremeeste kuuenda meeleaga valvel, mis ennustab tulevat tähtsaid sündmusi. Ahtris sõitva laeva komandant ei langeta pikksilma. Ikka jälle silmitseb ta miinitsiajate kolonni. Vahepeal on laevad sisse tõmmatud oma tööriistad ja sõidavad täie auru all. Ka siin seisab kogu meeskond valmis kahurite juures. Nad on harjunud tundma väsimust alles siis, kui laev kinnitub trossidega kai külge.

"Midagi on õhus," teatab ahtri 8,8 sm kahuri ülem. Tema kahuri ülesandeks on tulistada võitluses valgustagranade, et valgustada võitluspiirkonda. Tähelepanelikult haaravad ta silmad ümbrust. Kõik on korras. Igauks seisab oma kohal. Laskemoon on valmis, nad võivad tulla. Ja kui nad tulevad, siis näevad nad alles tuld.

"Tunni aja jooksul oleme kohal," mõtleb komandant ja siis viistavad punased raketid tüüripardast bakkpäradele ja märgivad väikesi miinitsiimislaevu. Inglise kiirpaadid luuravad üksteist. Nad arvavad, et tagasipöördunud on väsinud, ja lootsid kergeid mängu. Kuid samal silmapilgul vastatakse tulega.

Rünnakule vastatakse nii kiiresti, et

vaatlaja ei märkakski lühikest vaheaga mõlemise ja välguna lajavast vastuse vahel.

Valgustagranade kummutuslikult heledas kumas paistavad inglise paadid. Kiirelt lahkuvad nad tüketeist, et vältida mõrvarlikku tuld, mida neile külvavad kõik miinitsiajad. Algab kõrvulukustav lärm. 2-sm kahurid plagisevad, 3,7-sm pauguvad, ja lühidalt ning heledalt täidab 8,8-sm kahurite terav, paukumine tähelepandamatult lühikesi pausi kergeid relvade tule vahel.

Üks vaenlase kiirpaatidest ligineb 400 meetrini. Mehed on nagu palavikus, komandant lökkab mütsi kuklasse. Suust ripub tal kustunud sigarett. Rahulikult ja mõjukalt jagab ta käsklusi. Miinitsiaja täpsusega tabab ta õiget silmapilku. Kiirelt ligimevale vaenlasele suunatakse mõlemad nelikud. Surutud huultega jälgivad mehed komandokäsklusi. Hoogsalt määratakse laskekõrgus ja suund. Ennustus oli õige, vaenlane sõidab otse tulepiirkonda. 8 leekiavat punktirjoont libisevad üle vee ja lõikuvad vaenlase kereesse. Ka vahilaev on oma kergeid relvade tulega liginenud sellele kiirpaadile.

Kõik toimub nii ruttu, et mehed kahurite juures seda peaaegu ei taju. Ainult hetkeks lööb lökkel leek. Teravalt pöörlevad laeva kontuurid leegitsevas valguses. Siis katab teda tihe suitsupilv, millest veel kord leek üles lööb. Kiirpaat on nüüd hävinud.

Meestel ei ole aega rõõmustada edust. Nad peavad tunnistama — vaenlane põgeneb kõikjal. Ka teised miinitsiajad võitlevad vapralt. Samal ajal kui ühe laeva tüüripardal hakkub vaenlase kiirpaat, tulistavad teised laevad järgmise vaenlase paadi põlema. Tihe sõdemete vihm ümbritseb kiirelt lahkuvat paati. 2—3 väikest leeki tõuseb õõpimedes. Kiindlast ei jõudnud seegi vaenlase paat kaugele. Tema hävimine on tõenäoline.

Vahepeal on ka sadama kaitsepääd, mis asuvad positsioonidel kaugelema põhja pool, vaenlast tabanud. Nad saavutavad mõningaid tabamusi, mis on selgelt märgatavad.

Vaenlase kasvatatud üllatus on nurjunud. Ründajad on tagasi tõrjutud. Peale üksikute tähtsusetu vigastuste ei ole meile üksuse laevadel kaotusi. Ainult ühel miinitsiajal on surnuid ja haavatuid. Sõjakirjasaatja G. Valter

Paremad suvinisu sordid meie tänavusel seemneturul

Üle paarikümne aasta on meie katseasutused võrdluskatsete abil otsinud välimaa suvinisu sortide hulgas meil kasvatamiseks kohast, s. o. saagrikast, mihusest ja seeliskindlusest, kasvatatav, halgustele vastupidav, mitte püsivalt kasvav, ega mittevõimalik suvinisu sort. Samal ajal on ka meie sordilistajad pöördunud aretustöö abil saada seegust. On nii mõnigi lootustäratav aretis olnud juba eestlase paljundamisel, nagu 034 ennemalt ja 0179 (Kauka) praegu. Eriti lootustäratavad on mõned Diamandi ja 034 vahelisest ristlusest saadud väärdilind (0992).

Välimaa sordidest on juba aastate võrreldavate sortide vahelise detektid mitmed, nimelt nepe pika, mille mittekohase kasvaja ja ka mihusest halva saagi pärast. Kuumeaks on võrreldavate sortide hulka jäänud Reotist Svalöfi sordid Diamant ja Fyglia, Saksa Janetzi Varane ja Heine Kolben, siis Kanada päritolev Wheeleri Kitchener ning meie oma kohalik ohtega pruunipäälise suvinisu. Viie katseasuta keskmiselt on need sordid Jõgeval terasakti ha-It andnud: Kitchener 2597, Fyglia 2527, Heine Kolben 2481, Diamant 2417, Janetzi Varane 2552 ja kohalik 2216 kg. Põhuanalüüsi parimad Kitchener ja Heine Kolben, halvem kohalik. Kuigi Kitchener aastate jooksul teraanit on olnud parem, pole teda siiski kasvatamiseks eriti soovitatud, sest mihusest (väärtuselt) jätab ta saaki nii mõndagi soovida — tera pole küllalt

Paremad sõdajuurvilja liigid ja sordid

Meil kasvatatakse 4 sõdajuurvilja liiki — naerist, kaalikast, peeti ja porgandit. Nendest on kõige rohkem levinud naeris, siis peet ja kaalikas, kuna porgandi kasvupindala on koguini väike. Naeris on kõige lihtsama kasvujaga, sellepärast lepit hilisemate külvidega ja on vähendalikum mullaheade ning väetuse suhtes. Need alad on tema laiadele leviku põhjusteks. Naeri juurikasak on kõrge, kuid kuivainesisaldus madal (Jõgeva Sordikasvatanduses 20 a. keskmiselt 7,7%) ja lehtede saak väike, mille tõttu naeris toodab aastate keskmiselt kõige vähem sõdajuurvilja ha-It. Kuna sellele seltsib suhteliselt halvem säilivus, siis ei ole naeri laiadele kasvatamine küllaldaselt õigustatud, eriti paremate muldade. Ka liik a s eelstah miksmeid, savikamaid, muldi, kus võitleb juurikasagi poolset naeriga, kuid lepit ka keskmiste ja hääs jõus olevate kergemate muldodega. Ta on meie oludes kõige kuivainerikkam juurvilja, 20 aasta keskmise kuivainesisaldus 11,1%, säilivus väga hästi. Jõgeval on tema juurikasak ka 8% madalam kui naeril, kuid kõrge kuivainesisalduse ja suurema lehtede saagi tõttu toodab sõdajuurvilja umbes 38% enam kui naeris. Peet on kõige nõudlikum juurvilja. Eelistab paremaid, hästi väetatud muldi, kas aotajal, päikepaistelistel suvel annab õige kõrged saaki. Aastate keskmine kuiv-

klassine, on valguvaene ja küpsetusomadused pole kõige paremad. Unem Svalöfi sort Fyglia näib olevat hästi teraaniga, tera on keskmiselt klassine, märksa valgurikkam kui eelmise, raske hehtolitrakaaluga, õhukese kestaga. Seisukindlus ja kasvatamine on meile kohased. Kahjuks pole selle sordi seemet meie turul suuremal määral olemas. Saksa sort Heine Kolben on teraanit kolmandal kohal. Kahjuks on tal kasvatamine meie oludes liiga pikk (101 p.) ja jahedalt ning sademeriiklalt sügisel hilineb ta valmimine, saak jääb siis madalaks ja mihusest, nimelt mahukaalult ja küpsetusomaduselt halvaks. Janetzi Varane on teine Saksa sort. Tema teraad on märksa väiksem kui Heine Kolbenil, aga kasvatamine on ta meie olude kohane, tera on mahukaalult kõige raske (hehtoliter — 80,1 kg) ja küpsetusomadused hästi. Meie kohalikul ohtega pruunipäälisel suvinisel on kasvataja pikkus kõige madalam, tera kergevõttu (hektol. — 78,8 kg), muidu rahuldava mihusega.

Ja lõpuks Diamant. Ta on keskmise teraaniga, tera on klassine, raske (hektol. kaalub 79,8 kg), valgurikas (14,2%), küpsetusomadused hästi, seisukindlus hästi, kasvatamine kohane — 96 päeva. On meie parim ja rohkem levinud suvinisu sort. Tema seemet saab naerist ja riiginõisadelt. Kel pole, muretseski Teist sortide seemet on siit-siit saadaval.

—III—

Paremad sõdajuurvilja liigid ja sordid

Meil kasvatatakse 4 sõdajuurvilja liiki — naerist, kaalikast, peeti ja porgandit. Nendest on kõige rohkem levinud naeris, siis peet ja kaalikas, kuna porgandi kasvupindala on koguini väike. Naeris on kõige lihtsama kasvujaga, sellepärast lepit hilisemate külvidega ja on vähendalikum mullaheade ning väetuse suhtes. Need alad on tema laiadele leviku põhjusteks. Naeri juurikasak on kõrge, kuid kuivainesisaldus madal (Jõgeva Sordikasvatanduses 20 a. keskmiselt 7,7%) ja lehtede saak väike, mille tõttu naeris toodab aastate keskmiselt kõige vähem sõdajuurvilja ha-It. Kuna sellele seltsib suhteliselt halvem säilivus, siis ei ole naeri laiadele kasvatamine küllaldaselt õigustatud, eriti paremate muldade. Ka liik a s eelstah miksmeid, savikamaid, muldi, kus võitleb juurikasagi poolset naeriga, kuid lepit ka keskmiste ja hääs jõus olevate kergemate muldodega. Ta on meie oludes kõige kuivainerikkam juurvilja, 20 aasta keskmise kuivainesisaldus 11,1%, säilivus väga hästi. Jõgeval on tema juurikasak ka 8% madalam kui naeril, kuid kõrge kuivainesisalduse ja suurema lehtede saagi tõttu toodab sõdajuurvilja umbes 38% enam kui naeris. Peet on kõige nõudlikum juurvilja. Eelistab paremaid, hästi väetatud muldi, kas aotajal, päikepaistelistel suvel annab õige kõrged saaki. Aastate keskmine kuiv-

ainesisaldus 10,0%. Säilivus hästi. Peedi eriliseks positiivseks omaduseks on suhteliselt vähem taimetõrjuri hädaohi, mille tõttu taimetõrjuri hädaohi on lihtsam. Juurikasak on Jõgeval ca 4% kõrgem kui naeril, sõdajuurvilja toodang 44% kõrgem, seega paremates kasvatingimustes kõige saagirikam sõdajuurviljalik. Porgand on väga lepit muldade suhtes. Areneb rahuldavalt isegi kehvel, kuid vadel liivamuldadel. Eriliseks paremusel on diitiliselt kõrge sõdajuurvilja. Juurikasakid on madalad, aastate keskmiselt umbes 18% madalamad kui naeril ja aastate järgi õige kõrged, andes isegi katseajamades olenevalt aastast 10-50.000 kg ha-It. Pika kasvaja tõttu ei suuda porgand meil kunagi korralikult valmida ja eelstah seepärast kuivainerikkamult vähem kui lõunapoolsetes maades, Jõgeva andmeil keskmiselt 10,3%.

Igas majapidamises tuleks küllida sõdajuurvilja liiki. Üksikute juurviljalike erinevate nõuete tõttu ilmestiku suhtes ja kahjurit erineva esinemisohukuse tõttu aitab 2 liigi küllimine tunduvalt kindlustada stabiilsamat saaki. Keskmiste ja raskemate muldadele sobivad kaalikas ja peet; kergematele, kehvemale muldadele naeris ja peet või naeris ja porgand. Meil levinud sõdajuur-

Need on mehed, kes ääretute takistuste vaatamata murdsid end välja Tsherkassõi kaitlast. (PK-sõjakirj. Jarollin. Wb.)

Uus korraldus relvade kohta

Eestima kaitmine teeb vajalikuks valju kontrolli teostamise igasuguste relvade hoidmise üle. Kes ei taha, et teda vahetatakse ära kurjategijate või sabotööridega, peab omama tõendit, mis teda õigustab relvi hoidma. Sellel eesmärgil on antud määrus relvade ja laskemoona kohta, mis avaldatakse lähemal päevil koos teostamis-määrusega. Kelle juurest tulevikus leitakse mõni relv, sellel peab olema vastava prefekti poolt välja antud tõend, et ta on selle korra kohaselt registreeritud. Mainitud abinõude läbiviimine tagab, et kõigile neile jäetakse relvad ja nende juurde kuuluv laskemoon, kes seda vajavad enda kaitteks. Kelle juurest aga tulevikus leitakse relvi, laskemoona või sõjamaterjali, ilma et neil oleks õigust nende hoidmiseks, seda koheldakse kui kurjategijat rahvasterviku vastu ja karistatakse vastavalt.

Üksikasjuks lühemalt ja selle juurde kuuluv teostamis-määrus järgmist:

Kõik relvad, laskemoon ja sõjamaterjal tuleb kolme päeva jooksul pärast määruse avaldamist Amtsblatilis registreerida vastava politseiprefekti juures. Politseiprefekt otsustab, kas registreeritud relvad koos juurdekuulava laskemoonaga võivad jääda registreerija valdusse, või tulevad nad ära anda. See, kes oma relva võib jätta enda kätte, saab selle kohta politseiprefektilt vastava tõendi. See, kes mingit tõendit ei saa, peab registreeritud relvad jne. ära andma politseiprefekti piirkonnakomisari või lähema politseiasutuse juures.

hildade sortide hulk on väike ja koosneb vähestest, meie kasvatatud sobivatest sortidest, mille tõttu sordiklassis ei ole tegelikult juurviljakasvataja seikakohalt eriti suurt tähtsust. Nii kasvatab meie põllumees peamiselt ühte kaali sorti — Bangholm, ja ühte peedisorti — Jõgeva Eckendorfi Kolbene. Need mõlemad sordid on vastava liigi piires katseandmeid kõige paremad ja meie eludes sobivamad. Naerisort on rohkem — Eesti Naeris Oüsteruud, Bortfeld ja Torma Valge. Nendest on Eesti Naeris Jõgeva andmeil kõige kõrgema juurikasakiga, samuti ka kõige kuivainerikkam ning seega parim meie oludes. Kui naerist kasvatatakse rohkem, siis peamiselt sõdajuurvilja liigina kergele muldadel, siis sobiks osalt ka Bortfeld oma suhteliselt kõige parema säiluvuse tõttu.

Porgandisortide tuntuks meie turul kahte — Lobberich ja Champion. Nad on juurikasagilt võrdsed, kuid Lobberich on märksa kuivainerikkam ja seega sõdajuurvilja toodangult tunduvalt parem.

Sõdajuurvilja liigide eesmärgil olevat tänuvulkiul määral. Paljud põllumehed kasvatavad eelmisel aastal oma jaoks ise seemne. Kes kasvatas ainult ühte liiki, vahetaga aga seemet naabriga mõne teise liigi vastu, nii et küllida saaks vähemalt kaks liiki sõdajuurvilja.

A. V.

Dr. Mäe kõne

(Algus 1. lk.)

Oleme kaotanud enda küljes tüki elavat liha. Oleme kaotanud oma rahva kõrgest lapsi ja naisi. On ka raskesti haavatuid selle pommitsurünnaku tagajärjel. Me teame, et need objektid, mis langevad pommitsurünnaku ohvriks peale elumukartaalide, oled Tallinna haiglad, mis kas tervelt või osaliselt on hävinud. Selle pommitsurünnaku läbi on hävinud meie konservatoorium, mis päris kindlasti ei ole sõjaline objekt. Selle rünnaku läbi on osaliselt hävinud meie ajalooline raekoda, täiesti hävinud meie vana vaekoda ja osa kirikuid.

Meil on peale eesti rahva mõrvamise püüdnud hävitavalt mõjutada ka eesti rahva hinge sellega, et on hävitatud meie rahvusliku eli keskkoht. Seisame praegu Eestis varemoleva. Ees Eesti on toimmas tema avamise päeval Eesti rahvuslik meelevalduse seega, et see hõone oli üles ehitatud kõigi meie rahvuslike jõupingutustega. Sellele Estonia teatritoone on toimunud meie rahva eli kõik tähtsamad silmapilgud. Viimane rahvuslik üritus siin Estonia hoonel oli Eesti rahvusliku õnnistamine võitluseks enamuse vastu ja eesti rahva õnnistamine sellesse võitlusesse astumise puhul. Selle õnnistusega, mida meie kõigi oma kirikute ja ühenduste vaimulike ja suukandjate kaudu vastu võtsime eesti rahvale ja rahvuslipo, ausime kaitsevõitlusesse oma kodumaale eest ja astusime võitlusesse enamlaste vastu kõigi rahvusliku alla koondatud jõududega.

Me näeme praegu majas seintel mõneski paigas plakateid: Varemist tõuseb kättemaks!

See kättemaks ei ole mõeldud nõnda, et eesti rahvas asub teele kätte maksmisele tehtud kurja eest. Ei. Eesti rahvas võitleb oma kodumaale ja oma rahva eest. Me ehitame oma kodu uuesti üles. Kättemaks on Jumala oma, ja me teame, et see kättemaks, mis tema poolt on määratud, teostub ka selle võimuga, mis on Jumala pärsil.

Viimase rahvusliku üritusena Estonias õnnistamine rahvusliku võitluseks enamuse vastu. Nüüd seisab see rahvuslipp meie ees ja me seisame Estonia varemest ees. Selle lipu all võitleme meie nõnda kaa, kui eesti rahvas saavutab võidu koos

Politseiprefektid annavad välja tõendi relvade ja juurdekuulava laskemoona hoidmiseks neile isikuile, kes täidavad oma registreerimiskohustuse õigeaegselt ja kuuluvad järgmistesse isikugruppidesse:

1) eraisikud, kes koos relvade ja laskemoona registreerimisega annavad end illes Vabatahtlikku Omakaitseesse astumiseks.

2) eraisikud, kelle suhtes vastav kohalik politseiprefekt tunnustab relvade kandmise vajadust õigustatud endakaitseks.

Lähemaid üksikasju võib saada politseiasutustist.

Kaitsemeeskondade ja Omakaitse liikmed ei pea registreerima meile teostatavale annete täitmiseks välja antud relvi. Sama on kehtiv relvaloale märgitud relva suhtes. Kes oma relvad on registreerinud 4. 5. 43. antud relvade ja laskemoona kohta käiva määruse alusel, ei tarvitse meid enam uuesti registreerida.

Äraantud relvad, laskemoon ja sõjamaterjalid antakse Omakaitse ja kaitsemeeskondade käsutusse, seega nende meeste käsutusse, kellele on usaldatud kodumaale kaitse sisemise ja välise vaenlase vastu.

saksa rahvaga ja kõigi teiste enamlaste vastu võitlevate rahvastega.

Siis toome sulle lipu võiduga tagasi uuesti ülesehitatud Estoniasse. (Kõlmuvaldused.)

Võime ütelda avalikult: Mõrvarid-enamlased Nõukogude Liidus, teil on korda läinud meie hulgast mitusada inimest mõrvata. Aga teil ei ole õnnestunud mõrvata eesti rahvast, eesti rahvuslikku vaimu ja eestlaste vabadust. Eesti rahvas elab ja võitleb. Ta võitleb teadmise, et õiguse Jumal on taevast. See määrab võidu sellele, kes võitleb puhta südamega ja pühaste ning õilsate aadete eest. Sellel Jumalalt abi palvega asusime võitlusesse. Me teame, et selle võitluses, mida peame mõrvarite vastu, seisab Jumal meie poolt ja me tuleme võitlusest võiduga tagasi.

Idas Nõukogude Venemaal, on nende mõrvarite eesotsas Stalin. Stalin andis juba 1941. a. käsu hävitada kõik. Ta andis käsu tänuvasta algul nendele sõjavägedele, kes üldrikses ajaks said tulla meie kodumaale pinnale, mõrvata kõik eestlased, loomata vanusest ja soost. Seda mõrvarite käsu on enamlaste sõjavägi igal pool, kus võimalik, täitnud. Meist

idas seisab riik, mis koosneb õigupoolest mitte rahvast ja sõjaväest, vaid mõrvaritest, kes tahavad mõrvata teisi rahvaid ja hävitada teiste kultuuri, sest et neil endil kultuuri ei ole.

Läänes seisab riine, mida juhib saksa rahva juht Adolf Hitler, kes astus võitlusesse enamlaste vastu siis kui kõik Euroopa rahvad ei olnud veel mõistnud bolsheviim hädaohu. Eesti rahvale oli see väga hästi teada oma kogemustest. Sellel rindel, selles Adolf Hitleri poolt alustatud ja jätkatud võitluses seisame meie ja teised Euroopa kultuurirahvad võitluses oma rahvaste olemasolu ja kultuuri eest.

Meie, eestlased, oleme siin idapiiril tühast aastast võitlust pidanud pealetungiva ida vastu. Ja ka praegu, samuti nagu 1941. a., oleme veretunnistajaks selles võitluses kogu maailma ees. See mõrv, mis meie rahva kallal toime pandi mõni nädal tagasi terrorirünnakuga Tallinnale, on annud uusi veretunnistajaid sellest, mis on enamlik Venemaal ja mis on enamlaste sihtkõlde.

Meie, eesti rahvas, ütlesime oma viimase rahvusliku üritusel Estonias, et me tahame Eesti rahvusliku all võidelda nõnda kaa, kui eesti rahva ja Eesti kodumaale püsime on kindel. Me teame — saksa rahvas Führeri juhitud tahab võidelda nõnda kaa, kui tema kodumaale ja rahva püsime on kindlaltatud. Seda teevad ka kõik need kultuurirahvad, kes on praegu rindel võitluses enamlaste vastu.

Kul N. Vene terrorirünnaku eesmärgiks oli eesti rahvast hävitada sõjast kõrvaldamiseks, siis oli tulemus ette vastupidine — see terrorirünnak tabas eesti rahva hinge ja äratas kindla ning vankumat tahte võidelda oma kodumaale ja ta tulevik eest.

Oleme päris kindlad selles, et ühine võitlus, mida eesti rahvas peab koos saksa rahvaga praegu meie kodumaale piiridel, on püha mõlemale rahvale. Ta on igale meie rahva liikmele ka südame kohutuseks, mida tahame läbi viia meelekindluse ning taaknalusega. Nii nagu Tallinna elanikud käitsid ja võitlesid selle rünnaku ajal, samuti teie meelele tahame võidelda ja teha tööd nii kaa, kui kodumaale tulevik on meile jälle kindlustatud.

Siis, keset auldärsat pealinna ohvrite leinakatustel oma rahvusliku vara — Estonias varemest ees seisates tõotame truu olla Eesti rahvushümniga oma kodumaale ja oma rahvuslipo ning oma relvakaaslastele.

Kevadekuulutajad väljas

Kuigi viimased päevad on toonud ilmastikus ajutise külmenemise on siiski välja ilmunud esimesed kevadekuulutajad kuldnoad. Mõõdunud pühapäeval nähti nii Türil kui ka Paides hulganä kuldnooki aedades, kus nad aga olid oma vilega tagasihoidlikud. Kohale on ilmunud juba ka lõoke.

Uusi annetusi sõjajätkandusele

Vabaduspäeva sõjajätkandusel on ERÜ Keskametile lisaks eelmistele laekunud järgmised annetused: 1. Eesti piirkaitse rügemendi 2. pataljoni 6. kompaniilt 1400 rm., Tõstus-Kaubanduse esindajate ühinguil ja liikmeilt 1380 rm., hr. Eugen Schmidtilt 100 rm.

Pranglisaare kalurite ühinguil 200 rm., sellist üksikannetusi saatis annetuseks haige lisatoiduainetekaardi lihakuponge 2 kg 100 gr lihale.

ERÜ Valga ringkonnametile laekus mõõdunud nädala kestel rahas 18.241 rm., sellest suurima üksikannetuse 15.000 rm. Valga maavalitsuselt.

5. välkturniiri võitis O. Kuningas

Teisipäeval toimunud eelviimase välkturniiri Paide välkmeeste võistluste sarjas võitis O. Kuningas 7,5 punktiga 8 partiiat. Teiseks tuli A. Abel 7 p. Järgnesid: 3. dr. Fabry 6,5 p., 4. R. Alpere 4 p., 5. Lepik 3 p., 6. V. Juhandi 2,5 p. jne. Arvestuspunktid järele püüid üldseis suuremate muudatustega. Juhib A. Abel 39 p. kellele järgneb O. Kuningas 37 p. Kolmanda ja neljanda koha pärast võitleb rida maletajaid: A. Hange 25 p., J. Renna ja dr. Fabry 24 p., R. Alpere 22,5 p. ja Lepik 22 p. Viimane turniir mängitakse 4. aprillil Eesti Kutsekogude Paide esinduse ruumes Tallinna t. 5 algusega k. 19.

Evakueerunud ERÜ kaastööliste

Mõne linna elanike evakueerimisel on senistest alalistest elukohtadest lahkunud ka palju ERÜ vabatahtlikud kaastöölised. Kõiki neid isikuid palutakse astuda ühendusse oma uuele elukohale lähema ERÜ ringkonnametiga või ERÜ kohaliku majakonnajuhiga või ERÜ kohaliku majakonnajuhiga või uutele ülesannetele rakendamiseks. Esmaajoones palutakse enda uuest elukohtast teatada neid vabatahtlikke kaastöölisi, kes olid rakendunud sõjajätkanduse teostamisele.

Õiendus

Meie lehe eelmises numbris on kirjutises „Pimedamata aknad viivad vanglasele“ esitatud eksitav trükkiviga. Nimelt on kõnealuses kirjutises karistada saanud isikute karistatena toodud vangistuskaristus, kuna peab aga olema arestikaristus.

Praegu on tund, kus iga eesti mees ja naine, kas relvaga või ilma, peab teadma oma kohust.

Bandiitide vastu võideldes langenud
OK kompaniilemat
Mihkel Roopalu't
leinavad
vanemad ja õed

Konstaabel
Herbert Taada't
leinavad
abikaasa ja vanemad.

mälestavad
OK Järva Maleva ülem
OK J. Jaani pataljoni ülem
OK J. Madise kompani
Härra Järva abiprefekt
Paide poliitilise pool. referent
Tapa poliitilise osakonna ülem
ametkonnaga
Albu vallavalitsus
Albu naeromakaitse
Järva-Madise kogudus
Albu Piimaühing
Järva-Madise Majandusühistu

Soovin osta LÜPSILEHMA. Testada sit. „Lüpsilehm.“

Soovin osta või vahetada KLEITI või villast JAKKI (või maavillane ollu), vastu võin anda pika valge kleidi ehk pluusi. Teatada Paide, Lai tn. 55.

Kes võimaldab väikesi, ilusa isase TOAKOE-RA (soovitatav Rehplintcher) paaritamiseks. Kiire korras teatada „Järva Teataja“ talitusesse.

Soovitan TALUKOHTA RENTIDA ähes inventariga kuni 7 km. ulatuses Türit. Kirjad Türi, Jaama tn. 17-4.

Soovin osta RAUDVOODIT reformpõhjaga. Teatada sit. „Voodi“ all.

Rätsep vajab ABILIST ja POKSITÖÖLIST. Tõstevõime Paide Tõstamei kaudu. Läbi-rääkimiseks ilmuta Pikk tn. 11-2 Paides. M. Törn.

Soovin vahetada 5. a. SUGUTAKU Tori-tõugu 2. a. sältu vastu. Lähemaid teateid sit.

KUBEMEBANDAAZHID soolte väljalangemise vastu. Kirja teel tellides saadame andmed posti kaudu koju kätte. J. Ugur, ortopeedia-, bandaschi- ja jalanõudetööstus, Tallinnas, S.-Karja 2.

JÄRVA TEATAJA nr. 39.
Neljapäeval, 30. märtsil 1944. a. Lk. 4